

Ерик Фьогелин

НОВАТА НАУКА ЗА ПОЛИТИКАТА
ВЪВЕДЕНИЕ

София, 2025

Преводът е направен по изданието

ERIC VOEGELIN

THE NEW SCIENCE OF POLITICS: AN INTRODUCTION

Licensed by The University of Chicago Press, Chicago, Illinois, U.S.A.

© 1952, 1987 by The University of Chicago. All rights reserved.

Българското издание излиза със съдействието на Литературна агенция

LIVIA STOIA

(Bulgarian edition published by arrangement with Agentia literara

LIVIA STOIA)

За корицата е използвано изображение от Harryarts/Freepik

„Катехон“ е импринт на издателство „Изток-Запад“.

© Издателство „Изток-Запад“, 2025

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Кънчо Кожухаров, превод, 2025

ISBN 978-619-01-1683-7

ЕРИК ФЬОГЕЛИН

НОВАТА НАУКА ЗА ПОЛИТИКАТА

ВЪВЕДЕНИЕ

С предговор от Данте Джермино

Превод от английски
Кънчо Кожухаров

КАТЕХОН

...

№26	Матиас Десмет	Психология на тоталитаризма
№27	Валентин Вацев	Актуалността на миналото
№28	Артур Кордон	Перспективата изкуствен интелект
№29	Боян Чуков	Матрицата 2
№30	Тома Пикети	Кратка история на равенството
№31	Кирил Фурсов	Държавата търговец
№32	Майкъл Хъдсън	Съдбата на цивилизацията
№33	Халфорд Макиндър	Географската ос на историята
№34	Сергей Савелиев	Нищетата на мозъка
№35	Нийл Фъргюсън	Големият упадък
№36	Гунар Кайзер	Култът
№37	Янис Варуфакис	Технофеодализъм
№38	Игор Шнуренко	Да убиеш Левиатан
№39	Джон Мийършаймър	Голямата заблуда
№40	Жак Елюл	Пропагандата
№41	Съст. В. Аверянов	Голямото нулиране
№42	Олдъс Хъксли	Обратно към Прекрасния нов свят
№43	Еманюел Тод	Поражението на Запада
№44	Уолтър Липман	Общественото мнение
№45	Сергей Савелиев	Еволюцията на мозъка
и социалният подбор
№46	Робърт Ф. Кенеди-мл.	Ухан: какво остана покрито
№47	Шеймъс Брунър	Лицата на контролигархията
№48	Питър Турчин	Последни времена
№49	Нейоми Клайн	Двойникът
№50	Иво Христов	Отвъд точката на пречупване
№51	Каръл Куигли	Трагедия и надежда. Том 1
№52	Жак Елюл	Технологията. Залогът на века
№53	Петър Волгин	Европа след края на евроатлантизма
№54	Филип дьо Вилие	Дръпнах нишката на лъжата
и всичко излезе наяве
№55	Джулио Тремонти	Криминогенната държава
№56	Джовани Ариги	Дългият двайсети век
№57	Ерик Фьогелин	Новата политология

*Нека потомците знаят, че ние не сме позволи-
ли небрежно с мълчанието си нещата да отми-
нат като сън.*

Ричард Хукър

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор (1987)	13
Предговор	19
БЛАГОДАРНОСТИ.....	20
ВЪВЕДЕНИЕ.....	21
1. Политическа теория и философия на историята. Упадък и възстановяване на политологията	21
2. Разрушаване на политологията чрез позитивизъм. Позитивистки допускания. Субординация на приложимостта спрямо метода. Природата на позитивизма. Прояви на позитивизъм. Натрупване на ирелевантни факти. Погрешно тълкуване на ирелевантни факти. Развитие на методологията. Обективност чрез изключване на оценъчните съждения	23
3. Преходната позиция на Макс Вебер. Веберовата свободна от ценности наука. Демонизмът на ценностите. Противоречията в позицията на Вебер. Повторно въвеждане на ценности. Табуто върху класическата и християнската метафизика. Позитивизъм със съжаления.....	34
4. Възстановяване на политологията. Препятствия и успех	43
I. ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО И СЪЩЕСТВУВАНЕ.....	47
1. Аристотеловата процедура. Символите в действителността и концептите в науката	47
2. Представителство в елементния смисъл.....	51
3. Недостатъчност на елементния концепт на представителството	

4.	Представителство в екзистенциалния смисъл. Общество, годно за действие. Разграничение между представител и агент	54
5.	Представителството и социалното самоизразяване. Магна Харта. Свикване на Парламента. Казусът „Ферърс“. Диалектичната формула на Линкълн.....	58
6.	Западната теория за представителството. Консолидация на държавите през XV век. Теория на Фортескую. Изригване и прорупция. <i>Corpus mysticum. Intencio populi</i>	61
7.	Миграционни кралства. Митът за Троя. Павел Дякон	65
8.	Дезинтеграция. Морис Ориу. <i>Idee directrice</i> . Власт и закон. Конституционен и екзистенциален представител	67
9.	Обобщение. Дефиниция за съществуване. За представителните институции. Провинциализмът на съвременната теория за представителството	69
II.	ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО И ИСТИНА	73
1.	Обществена символизация и теоретична истина	73
2.	Обществото като представител на космическия ред. Истина и Лъжа. Бехистунският надпис. Божественият ред на монголите. Монадизмът на имперската истина	74
3.	Предизвикателството към имперската истина. Ясперовото осево време в човешката история. Затвореното и отвореното общество на Бергсон.....	80
4.	Антропологичният принцип на Платон. Като принцип за тълкуване на обществото. Като инструмент за политическа критика. Истинската подредба на душата като стандарт	82
5.	Смисълът на теорията. Теорията на Аристотел за зрелия човек. Теорията като обяснение на преживяванията. Преживелищната основа на теорията	84
6.	Авторитетът на теоретичната истина. Отварянето на душата. Психето като орган на трансценденцията. Теологичният принцип. Платон за типовете теологии	87
7.	Представителството на трагедията. „Молителките“ на Есхил. Смисълът на действието. Управление чрез убеждение. Решението за Дике. Представителното страдание.....	90
8.	От трагедия към философия	94
9.	Обобщение. Представителство в трансценденталния смисъл. Теорията като наука за реда. Критерият за истина в науката.....	95

III. БОРБАТА ЗА ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО В РИМСКАТА ИМПЕРИЯ....97

1. Теоретични въпроси. Съпернически типове истина.
Разграничаване на антропологичната и сотериологичната истина.
Дефиниране на предмета на историята. Зависимостта на теорията
от класическия и християнския обхват на опита 97
2. Варон и свети Августин за типовете теология 101
3. Политическата функция на *Civitas Dei*. Атаката срещу Римския култ.
Аферата около Олгара на Виктория. Молбите на Симах и свети
Амвросий. Свети Августиновият *imperator felix*. Римският култ
като въпрос на живот и смърт 102
4. Екзистенциалната тема в римската гражданска теология.
Неразбирането от свети Августин на позицията на Варон.
Противопоставянето на *princeps civis* и *princeps philosophiae*
от Цицерон. Римският архаизъм. Истината на Рим срещу
истината на философията 108
5. Принцепсът като екзистенциален представител. Патрониялният
принципат. Принцепсите като военни и политически водачи
в късната република. Триумвирите. Имперският принципат 111
6. Сакраменталната слабост на имперския принципат. | 6
Експерименти в имперската теология. Експериментът
с християнството..... 116
7. Целз за революционния характер на християнството 120
8. Метафизичният монотеизъм на Филон. Политическата теология
на Евсевий Кесарийски. Краят на политическата теология заради
тринитарианството 121

IV. ГНОСТИЦИЗМЪТ – СЪЩНОСТТА НА СЪВРЕМЕННОСТТА..... 127

1. Победата на християнството. Разбожествяване на политическата
сфера и повторно обожествяване. Хилязмът на Откровение
и теорията на свети Августин за Църквата. Духовно и времево
представителство. Оцеляването на римската идея в западното
общество..... 127
2. Символизмът на повторното обожествяване. Тринитарното
разсъждение на Йоахим от Флора. Символите на йоахимистите:
(а) Третото царство, (б) Водачът, (в) Гностичният
пророк, (г) Братството от самостоятелни личности.
Националсоциалистическият Трети райх. Москва – Третият
Рим. Западното възприемане на руския проблем. Руският тип
представителство 130

3. Теоретичното съдържание на новите символи. Разбирането на свети Августин за трансценденталната история. Придаване на вътрешен смисъл на историята от Йоаким. Секуларизация. Ейдосът на историята като заблуждаваща конструкция. Видове погрешно предаване на вътрешен смисъл на есхатона: прогресивизъм, утопизъм, революционен активизъм..... 137
4. Мотиви и обхват на гностичния иманентизъм. Желанието за сигурност и несигурността на вярата. Социалният успех на християнството и отпадането от вярата. Прибягване до гностичното самообожествяване. Психологическият диапазон на типовете: съзercателен, емоционален, действен. Диапазонът на радикализацията: от параклит до супермен. Цивилизационният диапазон: от монашество до сциентизъм 140
5. Курсът на съвременността. Начало в IX век. Проблемът за едновременния прогрес и упадък. Възнаграждението със спасение за цивилизационни действия. Безсмъртието на славата и ямите на забравата. Духовната смърт и убийството на Бога. Тоталитаризмът като крайна форма на прогресивистката цивилизация..... 146
- V. ГНОСТИЧНАТА РЕВОЛЮЦИЯ – ПУРИТАНСКИЯТ СЛУЧАЙ.... 151
 1. Периодизация на западната история. Съвременността като разрастване на гностицизма. Съвременната епоха като гностичен символ. Съвременната епоха като гностична революция 151
 2. Хукървият портрет на пуритана. Каузата и движението 153
 3. Бунтът срещу интелектуалната култура. Библейският камуфлаж. Кодификацията на гностичната истина. Табуто върху инструментите на критиката. Забраната на теоретичните доводи. Реакцията на Хукър. Ислямското решение. Призив към държавна власт 156
 4. Ангелът на Откровението и пуританската армия. „Бегъл поглед към славата на Сион“. Обикновеният човек. Гностичното царство на светците. Програмата на революцията. „Въпросите към лорд Феърфакс“. Ликвидацията на Стария свят. Войната между световите. Методологически разсъждения 163
 5. Теорията на Хобс за представителството. Общественият ред срещу гностичната революция. Възраждането на *theologia civilis*. Преосмисляне на отварянето на душата. Същностното напрежение между истината на обществото и истината на душата. Решението на Платон. Колебанията на християнството. Идеята на Хобс за вечната конституция..... 170

VI. КРАЯТ НА СЪВРЕМЕННОСТТА.....	179
1. Преутвърждаване на истината за космичния порядък. Гностицизмът като гражданска теология. Неговата склонност да потиска истината на душата. Цикълът възход – упадък. Бъдещата динамика на западната цивилизация.....	179
2. Гностичното незачитане на принципите за съществуване. Създаването на бленуван свят. Неговите основания. Духовнопатологичният резултат. Атака срещу дианоетичните добродетели и пропаганда на моралното безумие. Симптомите на гностичното безумие. Причините за непрестанното воюване. Невъзможността на мира.....	183
3. Либерализъм и комунизъм. Тежкото положение на либералните интелектуалци. Динамика на гностичната революция. Опасността на комунизма. Причините за парализата на Запада	191
4. Хобс. Радикалната иманентност на съществуването. Животът на духа като <i>libido dominandi</i> . Отмяната на <i>summit bonum</i> . Страст и страх от смъртта. Личността и Левиатанът	196
5. Символизмът на Хобс. Психологията на дезориентирания човек. Болезта като природа на човека. Левиатанът като съдбата на интелектуалеца	201
6. Съпротива срещу гностицизма. Връзката на западните национални революции с гностицизма. Английският и американският консерватизъм. Възстановяването на традициите	204
БЕЛЕЖКИ	207
ПОКАЗАЛЕЦ.....	219

ПРЕДГОВОР (1987)

Преди трийсет и пет години малцина биха предсказали, че „Новата наука за политиката“ ще стане бестселър по стандартите на политическата теория. Една цялостна теория за човека, обществото и историята е сбита с драконовска икономичност в шестте Уолгрийнови лекции* и изложена на най-проникновено интелектуално равнище. Изложението – наситено с трудно произносими технически термини, извлечени най-вече от класическия гръцки език – обхваща теми, които обикновено се обсъждат само в тесни кръгове от учени.

Огромното дарование на Ерик Фьогелин обаче е било да съумее да открие съвременен политическо значение в наглед мистериозни теми като Бехистунския надпис**, монголските заповеди за подчинение и споровете около олтара на богиня Виктория на римския Форум. Извличайки максималното от специализираната монографска литература, което има отношение към изграждането на стройна и съобразена с историята теория, Фьогелин пише по начин, който завладява вниманието на всеки сериозен читател.

Съдържанието на книгата може да се разбере най-добре от оригиналното заглавие на Фьогелин: „Истина и представяне“. Със забележителна ерудиция и в сбит стил Фьогелин обсъжда на свой ред какво нарича „космологични“, „антропологични“

* Или лекции на фондация „Уолгрийн“. [Всички бележки под линия, без изрично упоменатите, са на преводача.]

** Монументален триезичен надпис (на староперсийски, еламски и вавилонски), възпяващ триумфите на персийския цар Дарий, изсечен в планината Бехистун, близо до град Керманшах в Западен Иран, благодарение на който сър Хенри Ролинсън е разчел клинописното писмо.

и „сотериологични“* символни представяния (символизации) на истината, а сетне противопоставя „гностицизма“ на всички тях. Космологичните символи обикновено носят значението на институциите на дадено общество като отражение на реда, наблюдаван във видимите небеса. Антропологичните символи отразяват откриването на душата и нейните опити да се настрои към невидимия порядък на правилната преценка, който излиза извън видимия ред на небесата. Сотериологичните символи обозначават опита на хората, които навреме отварят своите души за разкриването на невидимата мяра от един благосклонно помагач на човека Бог. Митът, философията и откровението са трите символични форми, в които космологичните, антропологичните и сотериологичните преживявания намират удовлетворително изражение.

Гностицизмът е символична форма, която съществува поне откакто и самото християнство; той произтича от крехката същност на земното съществуване, което оставя много хора да жадуват сигурно и незабавно избавление от едно толкова рисковано състояние. Гностичното кредо-движение дава на следовниците си чувство за превъзходство над непосветените и изповядващите неговите принципи обикновено вярват, че са се слели с божествената същност и са постигнали освобождение от света на обикновените човешки същества.

Докато ранният гностицизъм е склонен към политическа безучастност, по-късно на Запад той става революционен и разрушителен. Това е резултат от съвпадението на възраждането на древния гностицизъм със забележителната експанзия на властта в резултат от разрастването на градските центрове и засилената търговия. Йоachim от Фиоре**, калабрийски монах от XII в., който основал нов религиозен орден, е дал на западната цивилизация тристепенна периодизация на историята, направила възможна концептуализацията на съвременността.

* Сотериологични – свързани с учението за спасението на човека.

** Истинското му име е Джоакино да Фиоре (Джоакино от Фиоре), но тук и по-нататък ще следвам автора, който използва немската форма на името.

Йоахимовото разделение на историята на епохи на Отца, Сина и Светия дух е предходник на периодизацията на историята от Флавио Биондо на древна, средновековна и съвременна епоха и на конструктите за Третото царство при Кондорсе*, Конт**, Маркс, Ленин и Хитлер.

Парадоксът на съвременната епоха е, че тя едновременно се развива и запада. От една страна, изминалите от Ренесанса и Реформацията векове са донесли безпрецедентно разрушителни граждански и международни войни. За много от тези войни не е имало рационална причина и са били водени в името на невъзможни за постигане цели. Общественият живот на съвременните общества е ставал все по-материалистичен и е благоприятствал широко разпространеното отчуждение. Резултатът е нарастващият обем на литературата за „упадък“ на Запада. От друга страна, онези, които приветстват съвременната ера като ера на изумителен прогрес, също имат основания. Невероятният напредък на науките и технологията доведе до безпрецедентно високо равнище на материален комфорт, здраве, грамотност и филантропия.

На щекотливия въпрос как една цивилизация може едновременно да напредва и да запада би могло поне частично да се отговори, като се анализира съвременният гностицизъм. В четири страници Фьогелин авторитетно обобщава довода на книгата, като утвърждава, че съвременният гностицизъм в различните си форми – телеологичен, аксиологичен и активистки – е засенчил онова, което е останало от „средиземноморската традиция“. Докато ядрото на тази традиция (гръцката философия, юдаизмът и християнството) признава ограничеността на човешкото положение и фундаменталната „несигурност“ на нашето познание за трансцендентната божествена основа на всичко, което съществува, съвременният гностицизъм се посвещава на свръхгорделивия опит да се превъзмогнат тревогите и

* Мари Жан-Антоан Никола дьо Карита, маркиз дьо Кондорсе – френски математик, философ и политик, развил в свои произведения много от общоприетите сега прогресивни идеи.

** Изидор Мари Огюст Франсоа Ксавие Конт – френски философ, основоположник на позитивизма и научната социология.

несигурностите на човешкия живот с изграждане на земен рай. Колкото и да са добронамерени, дори „умерените“ защитници на „прогресивистката“ програма носят тежка отговорност за катастрофите на съвременното. Каквито и да са достойнствата на конкретните проекти за намаляване на човешкото нещастие, те не могат да заместят вътрешното търсене на трансцендентната действителност, което е мотивирало Платон, Амос и Павел. „Цената на напредъка е смъртта на духа.“

Фьогелин не е Шпенглер и неговата заключителна глава е пълна с надежда за възможността за обрат в упадъка на съвременната цивилизация и възстановяване на онова от гръцката философия, юдаизма и християнството, което е било изгубено. По причини, които той обяснява, Съединените щати и Великобритания носят у себе си най-голям остатък от средиземноморската традиция и заедно са (по-точно – били са през 1952 г.) най-голямата военна сила в света. Коментарите на Фьогелин за Съветския съюз са поразително лишени от опасения за перспективата той да се разрасне до световно господство. С увереност в бъдещето (макар и отказвайки да направи гностични предвиждания за неизбежността му), той призовава всеки читател да пренасочи своите приоритети и да достигне *периагога** (или обрат), към който призовава философът в Притчата за Пещерата. Като Платон и Фьогелин би могъл да напише като свои последни думи: „Ще се справим добре.“

„Новата наука за политиката“ на Ерик Фьогелин рязко се откроява от голяма част от онова, което през последните десетилетия е минавало под рубриката „Политология“. Началната глава съдържа унищожителна критика на позитивистката социология, на нейния стремеж към натрупване на нерелевантни факти и пренебрегване на релевантните, на нейните „табути“ върху метафизичните въпроси и възмутителната ѝ „теоретична неграмотност“. Книгата е подходящо озаглавена „Новата наука за политиката“, защото от самото начало Фьогелин дава ясно да

* От гръцки: обръщане на личността от съсредоточаване върху временното и преходното към вечното и трайното. Периагогът произтича от нашата любов към истината.

се разбере, че не става дума за „завръщане към конкретното съдържание“ на предмодерната политическа теория: „Днес човек не може да реставрира науката за политиката с платонизма, августианството или хегелианството.“

За критиците, които слагат етикета „консервативна“ на книгата, би било добре да прочетат творбата по-внимателно. Фьогелин винаги отхвърля опитите да бъде „позициониран“ и натъртва на съвета си: „Не бъдете „изъм-исти“!“ По своя войнствен маниер той прави необорими изявления по съвременни въпроси или политики, които на някои читатели биха могли да се видят несъответстващи на една философия на историята, центрирана върху „несигурността“ в смисъла на Евр. 11:1: „А вяра е жива представа на онова, за което се надяваме, и разкриване на онова, що се не вижда.“ Като всеки мислител Фьогелин пише в светлината на собствения си опит. Той е наблюдавал как Австрия, където е прекарал по-голямата част от ранния си живот, се поддава на нацизма и е избрал да избяга през границата само с дрехите на гърба си, вместо да направи компромис с толкова несправедлив режим. Тези преживявания са оставили у него разбираемо недоверие към масовите движения.

Отделни разсъдливи читатели, сред които е Алфред Шютц, са обезпокоени от откъси от „Новата наука за политиката“, в които изглежда, че Фьогелин издига християнството над всички останали интелектуални и духовни ориентации. Други пък възразяват на онова, което понякога изглежда като тотално осъждане на либерализма. Обикновено втори прочит на доводите ще разкрие по-нюансирани аспекти на въпросната тема. Например Фьогелин прави разлика между „същностното“ християнство като преживяване на „несигурна истина“ чрез вяра в смисъла на Евр. 11:1–3 и неговата деформация при догматични съждения, откъснати от самото преживяване. Що се отнася до либерализма, читателите следва да отбележат заключителния абзац, в който Фьогелин възхвалява „американската и английската демокрации“ като най-адекватните съвременни олицетворения на „истината на душата“.

Самият Ерик Фьогелин недвусмислено е съзнавал, че той в никакъв случай не казва последната дума по темата за реда и

историята. Подзаглавието на книгата – „Въведение“ – ясно посочва, че „Новата наука за политиката“ е покана да се включим в диалекта на оздравяване за цялото ни човечество. Като партньори в търсенето на действителността можем да сме му благодарни за светлината върху Пътя.

Данте Джермино
Университет на Вирджиния

ПРЕДГОВОР

През последните трийсет и няколко години сред студентите политолози се появиха такива, които оспорват традиционния подход към управлението и политиката – подход, който проследяваме назад до времето на Аристотел. И статистическата, и психологическата, и социологическата основи на политологията имат свои привърженици. В своите теории за научен подход към политологията предлагащите новите теории или оставят настрана, или отхвърлят обсъждането на каквато и да било система от ценности. Въпреки че днес този подход е широко разпространен, той бива енергично оспорван на много места, и особено на самата родна почва на научната школа – Чикагския университет. В настоящия труд професор Фьогелин прави интересен и предизвикателен принос към обхвата и метода на политологията. Позицията му като изявен учен в полето на политическата теория е гаранция за неговата задълбоченост и обективност при боравенето с тази тема.

Тези лекции са изнесени в Чикагския университет по време на зимния семестър през 1951 г. със спонсорството на фондация „Чарлс Р. Уолгрийн“. Сътрудничеството между автора и Чикагския университет дава възможност на Фондацията да ги публикува.

Джеръм Дж. Къруин
*Председател на фондация „Чарлс Р. Уолгрийн“
за изучаване на американските институции*

БЛАГОДАРНОСТИ

По повод тази книга бих искал да изразя моята благодарност към Мемориална фондация „Джон Саймън Гугенхайм“, загдето ми даде възможност да осъвременя състоянието на проблемите чрез проучвания в Европа през лятото на 1950 г. Нещо повече, тези проучвания бяха подпомогнати чрез грант от Изследователския съвет на Университета на щата Луизиана.

Моят колега, професор Нелсън И. Тейлър, имà добрината да прочете ръкописа; аз с благодарност се възползвах от неговите съвети по стилистичните въпроси. Моите благодарности за отличната секретарска работа са отправени към мис Джоузефин Скърия. „Вайкинг Прес“ любезно ми разрешиха да цитирам откъси от публикувана от тях книга.

Тази книга възникна от шест лекции на тема „Истина и представяне“, изнесени през 1951 г. под егидата на фондация „Чарлс Р. Уолгрийн“. Имам приятната възможност да изразя отново моите благодарности към Фондацията, а също и към нейния бележит председател, професор Джеръм Дж. Къруин.

Батън Руж, Луизиана

Ерик Фьогелин

ВЪВЕДЕНИЕ

1

Съществуването на човека в политическото общество е съществуване в историята; и теорията за политиката, ако стига до принципите, трябва същевременно да бъде теория за историята. Поради това следващите лекции за основния проблем на теорията за политиката – представителството – ще отнесат въпроса отвъд описанието на конвенционалните така наречени представителни институции до естеството на представителството като формата, чрез която политическото общество започва да съществува за действия в историята. Нещо повече, анализът няма да спре дотук, а ще продължи към изследване на символите, чрез които политическите общества тълкуват самите себе си като представители на една трансцендентна истина. И в крайна сметка разнообразието от такива символи няма да се подреди в едноизмерна картотека, а ще се окаже податливо на теоретизация като смислена поредица от фази в даден исторически процес. На практика, ако теоретичните постановки на изследването на представителството се изложат последователно, от него ще се получи философия на историята.

Днес не е обичайно даден теоретичен проблем да се обследва до точката, където принципите на политиката се срещат с принципите на философия на историята. Въпреки това процедурата не може да се разглежда като новаторство в политологията; тя по-скоро ще изглежда като реставрация, ако си спомним, че тези две области, които днес се развиват поотделно, са били неразривно свързани, когато науката за политиката се е зародила от Платон. Тази интегрална теория на поли-

тиката е възникнала от кризата на елинистичното общество. По-вероятно е фундаменталните проблеми на политическото съществуване в историята да излязат на преден план в кризисни времена, когато общественият ред с мъка си проправя път или се разпада, отколкото в периоди на относителна стабилност. Може да се каже, че оттогава стесняването на политологията до описание на съществуващите институции и апология на техните принципи, тоест упадъкът ѝ до прислужница на съществуващите власти, е характерно за стабилните ситуации, докато нейното разгръщане до пълното ѝ величие като наука за човешкото съществуване в обществото и историята, а също и за принципите на реда като цяло, е характерно за великите епохи с революционна или критична природа. Върху най-голямата скала на западната история можем да откروим три такива епохи. Полагането на основите на науката за политиката от Платон и Аристотел е белязало елинистичната криза; *Civitas Dei* на свети Августин е белязала кризата на Рим и християнството, а Хегеловата философия на закона и историята е белязала първото голямо земетресение от кризата на Запада. Това са само великите епохи и великите реставрации; хилядолетните периоди между тях са отбелязани с по-малки епохи и вторични реставрации; по-специално за съвременния период човек следва да си припомни великия опит на Боден* през кризата на XVI в.

Под възстановяване на политологията се има предвид завръщане към осъзнаването на принципите, а не завръщане към конкретното съдържание на един по-ранен опит. Днес човек не може да възстанови политологията чрез платонизма, августиnianството или хегелианството. Разбира се, може да се научи много от по-ранните философи що се отнася до обхвата на проблемите и тяхното теоретично разглеждане; ала самата историчност на човешкото съществуване, тоест разгъването на типичното в смислена конкретност, предполага валидно преформулиране на принципите чрез завръщане към някаква предиш-

* Жан Боден (1530–1596) – френски философ и професор по право, станал известен с „Шест книги за републиката“, в които развива теорията си за суверенитета и неутралната власт.

на конкретност. Следователно политологията не може да бъде възстановена до достойнството на теоретична наука в точния смисъл на думата чрез литературен ренесанс на философските постижения на миналото; принципите трябва да се постигнат отново чрез работа над теоретизацията, която да започне от конкретната историческа ситуация на епохата, като се вземе предвид пълната амплитуда на нашето емпирично познание.

Така формулираната задача изглежда внушителна при всякакви обстоятелства; и може да изглежда безнадеждна предвид огромното количество материал, който емпиричните обществени науки и историята дават днес на наше разположение. Фактически обаче това впечатление е измамно. Макар и трудностите по никакъв начин да не бива да се подценяват, в наше време задачата започва да изглежда осъществима заради подготвителната работа, която е била извършена през последния половин век: защото от две поколения насам науките за човека и общество то са въввлечени в процес на повторно теоретизиране. Бавно отначало, новото развитие набра стремителност след Първата световна война; днес то се движи със спираща дъха скорост. Задачата върви към изпълнимост, защото тя в значителна степен се постига чрез сливаща се в едно теоретизация на съответните материали в монографските изследвания. Заглавието на тези лекции за представителството – „Новата наука за политиката“ – сочи намерението да въведе читателя в една разработка на политологията, която засега е практически непозната на широката публика, а също да покаже, че монографското изследване на проблемите е стигнало до точка, където може най-малкото да се направи опит резултатите да се приложат към един основен теоретичен проблем.

2

Движението към повторна теоретизация не е много добре известно – нито по обхвата си, нито по своите постижения. И не това е причината за изложение, което – за да бъде адекватно – ще трябва да е доста дълго. При все това трябва да се дадат ня-

кои насоки относно неговите причини и намерения, за да се отговори на някои от въпросите, които неизбежно ще споходят читателя на следващите лекции.

Възвръщането на политологията към нейните принципи предполага, че възстановителната работа е необходима, защото съзнанието за нейните принципи е било изгубено. Всъщност стремежът към повторна теоретизация трябва да се схваща като възстановяване на науката от разрушението, което характеризира позитивистката ера през втората половина на XIX в. Произведеното от позитивизма разрушение е последица от две фундаментални допускания. На първо място, великолепно развитие на природните науки заедно с други фактори е съотговорно за допускането, че методите, използвани в математизираните науки за външния свят, притежават някаква вродена добродетел и че всички други науки биха постигнали подобен успех, ако последват примера и приемат тези методи като свой образец. Само по себе си това убеждение би отмряло, когато ентусиазираните почитатели на метода образец се захванат да го прилагат в своята собствена наука и не постигнат очаквания успех. То е станало опасно, защото се е съчетало с второто допускане – че методите на естествените науки по принцип са критерий за теоретична приложимост. От комбинирането на двете допускания следва добре известната поредица от твърдения, че дадено изследване на действителността може да се окачестви като научно само ако използва методите на естествените науки, че проблемите, формулирани с други термини, са илюзорни проблеми, че по-специално не бива да се задават метафизични въпроси, които не позволяват отговори с методите на феноменологичните науки, че областите на битието, които не са достъпни за изследване с методите образци, са ирелевантни и най-накрая, че такива области на битието не съществуват.

Истинският източник на опасност е второто допускане. То е ключът към разбирането на позитивистичната деструктивност, ала досега не е получило вниманието, което заслужава. Защото това второ допускане подчинява теоретичната релевантност на метода и чрез това преобръща смисъла на науката. Науката е търсене на истината относно естеството на различни области

на битието. Релевантно в науката е всичко, което допринася за успеха на това търсене. Фактите са релевантни, доколкото тяхното познаване допринася за изучаването на същността, а методите са адекватни, доколкото могат да бъдат ефикасно използвани като средство за постигане на тази цел. Различните обекти изискват различни методи. Политологът, който се опитва да разбере смисъла на Платоновата „Държава“, не ще използва много математика; биологът, който изучава структурата на клетката, не ще има особена полза от методите на класическата филология и принципите на херменевтиката. Може да прозвучи тривиално, но пренебрежението към елементарни истини е една от характеристиките на позитивистичната нагласа; и заради това става необходимо щателно да се разработва очевидното. Вероятно е утешително да си припомним, че това пренебрежение е отколенен проблем в историята на науката, защото дори Аристотел е трябвало да напомня на някои досадници от своето време, че „образованият човек“ не може да очаква математическа точност от трактат за политиката.

Ако адекватността на даден метод не се измерва според неговата полезност за науката, а напротив – критерий за научност е дали даден метод се използва, тогава смисълът на науката като вярно описание на структурата на действителността, като теоретичен ориентир за човека в неговия свят и като велик инструмент, чрез който човек разбира кое е неговото място в тази вселена, е изгубен. Науката започва от преднаучното съществуване на човека, от неговото участие в този свят с тяло, душа, интелект и дух, от неговото първично схващане на всички области на битието, което му е гарантирано, защото неговата собствена природа е тяхно олицетворение. И от това първично познавателно участие, изпълнено със страст, възниква стръмният път, *methodos* към безстрастното вникване в порядъка на битието в теоретичната нагласа. Въпросът дали в конкретния случай този път е бил правилният обаче може да се реши само като се погледне от края назад към началото. Ако методът е довел смътно видяното до същностна яснота, то той е адекватен; ако не е успял да го стори или дори ако е довел до същностна яснота нещо, от което ние не сме се интересували конкретно, то той се е доказал